

حلقه مفقوده در توسعه پایدار

گفت و گو با دکتر محدثه محب حسینی
مدیر بخش آموزش کمیسیون ملی یونسکو در ایران

تنظیم: سیده فاطمه شبیری

کردند و دریافتند که این حلقه مفقوده آموزش است و در برنامه‌ها به آموزش توجهی نشده است. این بود که در سال ۲۰۰۱، که اجلاس جهانی سران برای توسعه اجتماعی در کپنهاک تشکیل شد، پیشنهاد کردند قطعنامه‌ای به مجمع عمومی ملل متحد ارائه شود؛ با این عنوان که دهه‌ای را «دهه آموزش برای توسعه پایدار ملل متحد» اعلام کنند و جامعه بین‌الملل و تمامی کشورهای عضو سازمان ملل متحد، فعالیت‌ها و انرژی‌شان را بر آموزش برای توسعه پایدار متمرکز کنند. متعاقب این مصوبات، یونسکو دهه ۲۰۱۴-۲۰۰۵ را دهه آموزش برای توسعه پایدار DESD نامید و برنامه‌ای را با عنوان «آموزش برای توسعه پایدار» تدوین کرد. این برنامه ۴ رکن دارد: ارکان اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی. و حدود ۲۳ مؤلفه دارد؛ از صلح و حقوق بشر و تساوی فرصت‌های آموزشی، تا حفظ میراث فرهنگی، حفظ محیط زیست، حفظ

خانم دکتر محب حسینی، از مطرح شدن بحث توسعه پایدار به ویژه تأثیر آموزش بر توسعه پایدار مدت زمان زیادی نمی‌گذرد و یونسکو در طرح و همگانی کردن این موضوع نقش پررنگی داشته است. لطفاً درباره این موضوع و تاریخچه آن برای مخاطبان مجله مختصری شرح دهید.

از حدود دهه ۱۹۷۰ بحث توسعه پایدار (sustainable development) در همه حوزه‌ها مطرح بوده ولی هنوز به حوزه آموزش راه پیدا نکرده بود. در اجلاس ریو (کنفرانس سازمان ملل در زمینه محیط زیست) که در سال ۱۹۹۲ در ریودوژانیرو برگزار شد، به این نتیجه رسیدند که اغلب طرح‌های توسعه‌ای در زمینه محیط زیست و توسعه اقتصادی و حتی فرهنگی که کشورها اجرا کرده‌اند، با شکست مواجه شده است. بنابراین جامعه بین‌المللی به فکر افتاد که حلقه مفقوده توسعه پایدار چیست؟ بررسی

می خواهیم در
کل دنیا جوامع
یادگیرنده
تشکیل شوند؛
یعنی جوامعی
که در آن‌ها
همهٔ سلول‌های
اجتماعی به هم
یاد می‌دهند و از
هم یاد می‌گیرند

یکی از کارکردهای آن، در زمینه آموزش برای توسعه پایدار است. در این سند پیش‌بینی شده است که تا سال ۲۰۳۰ کشورها باید برای آموزش برای توسعه پایدار چه کنند. گفته است که همه کشورها باید تضمین کنند که تا سال ۲۰۳۰ همه یادگیرندگان، دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای ترویج توسعه پایدار، از طریق آموزش شیوه‌های زندگی پایدار، احترام به حقوق بشر، برابری جنسیتی، ترویج فرهنگ صلح، شهروندی جهانی و درک تنوع فرهنگی و شناخت نقش فرهنگ در توسعه پایدار را به رسمیت بشناسند. همچنین، راهبردهایی داده است که کشورها چه باید کنند؛ باید سیاست‌ها و برنامه‌هایی در زمینه آموزش برای توسعه پایدار طراحی کنند و بهترین تجارب خود در زمینه آموزش برای توسعه پایدار را منتشر نمایند. به علاوه، آموزش باید نقش فرهنگ را در دستیابی به توسعه پایدار به رسمیت بشناسد. به عبارت دیگر بحث‌های توسعه پایدار باید بومی و محلی باشند و الگویی نباشد که از جامعه‌ای به جوامع دیگر دیکته شود.

■ به سند ۲۰۳۰ اشاره کردید. اگر امکان دارد دربارهٔ این سند توضیح بیشتری بدهید.

□ از سال ۲۰۱۵، مجمع عمومی ملل متحد، دستور کار جدیدی را برای توسعه پایدار جامعه جهانی تا سال ۲۰۳۰ تدوین کرد که ۱۷ هدف دارد و همهٔ اهداف جامعه جهانی را در برمی‌گیرد و شامل ۱۲۴ شاخص است. از ژانویه ۲۰۱۶، همهٔ ۱۶۴ کشور عضو سازمان ملل موظف شدند که طرح‌های توسعه خود را بر مبنای این اهداف توسعه پایدار (SDG: Sustainable development goals) بازسازی کنند.

یکی از این ۱۷ هدف، آموزش ۲۰۳۰ است. از جمله محورهایی که در سند آموزش ۲۰۳۰ در نظر گرفته شده، موضوع یادگیری مادام‌العمر با ترویج ICT در آموزش است. موضوع هوشمندسازی مدارس، ترویج کاربرد ICT در دانشگاه‌ها و دوره‌های MOOCs^۲ است. موضوع دانشگاه‌ها و مدارس مجازی است که خیلی بر آن تأکید شده است و می‌دانید که یونسکو هر سال هفته‌ای با عنوان mobile learning دارد که در آن بررسی می‌شود که چطور می‌توانیم از ICT در خدمت آموزش و یادگیری استفاده

ذخیره‌گاه‌ها و حتی بهبود الگوهای تولید و مصرف پایدار، شغل دائم و کار شایسته برای جوانان و کارآفرینی و...، و عامل یا عنصر پیونددهنده همهٔ این‌ها «آموزش» است.

متعاقب آن، در دهه آموزش برای توسعه پایدار ملل متحد، ما هم در کمیسیون ملی یونسکو در ایران، فعالیت‌هایی را انجام دادیم. با وزارت‌خانه‌ها صحبت کردیم و طی این دهه بیش از ۵۰ پروژه در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و با توجه با مؤلفه‌هایی که ذکر کردم، توسط کمیسیون ملی یونسکو با وزارت‌خانه‌ها اجرا شد. دو کنفرانس جامع و یکپارچه برگزار کردیم؛ اولی کنفرانس ملی ارزیابی پیشرفت در مؤلفه‌های مختلف آموزش برای توسعه پایدار در ایران - که ۹ اردیبهشت ۹۳ برگزار شد - و دومی کارگاه ملی پیشرفت‌های جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳ که در ۱۵ آذر ماه برگزار شد.

همان‌طور که گفته شد، آموزش برای توسعه پایدار رویکردی از آموزش است که در جست‌وجوی توانمندسازی مردم برای پاسخ‌گویی به نیازهای اقتصادی و اجتماعی است. آموزش برای توسعه پایدار بر بعضی محورها خیلی بیشتر تأکید دارد: موضوع یادگیری مادام‌العمر و اینکه می‌خواهیم در کل دنیا جوامع یادگیرنده تشکیل شوند؛ یعنی جوامعی که در آن‌ها همهٔ سلول‌های اجتماعی به هم یاد می‌دهند و از هم یاد می‌گیرند؛ موضوع تفکر نقادانه، ترویج فرهنگ گفت‌وگو و ترویج گفت‌وگوهای بین‌نسلی، مسئولیت‌پذیری برای تمام اقشار اجتماع، - از کودکان و نوجوانان تا زنان و مردان - موضوع محیط زیست و اینکه همه به محیط زیست احترام بگذارند، احترام به میراث فرهنگی، احترام به الگوهای تولید و مصرف و... و به‌طور خلاصه اینکه همهٔ اعضای جامعه در قبال دیگران مسئول و پاسخ‌گو باشند.

این برنامه توسعه پایدار در سال ۲۰۱۴ پایان یافت و بعد، در ناگویای ژاپن نشست تشکیل شد. همایشی جامع در زمینه آموزش برای توسعه پایدار. در این نشست، همهٔ وزرای آموزش جهان و ذی‌نفعانی که در زمینه آموزش برای توسعه پایدار کار می‌کردند، حضور یافتند و با هم نقشه راهی برای «آموزش برای توسعه پایدار» تدوین کردند. نتیجه این نقشه راه هم در سند آموزش ۲۰۳۰ درج شد؛ یعنی یکی از اهداف آموزش ۲۰۳۰ و

اغلب طرح‌های توسعه‌ای در زمینه محیط زیست و توسعه اقتصادی و حتی فرهنگی که کشورها اجرا کرده‌اند، با شکست مواجه شده است. جامعه بین‌المللی به فکر افتاد که حلقه مفقوده توسعه پایدار چیست؟ بررسی کردند و دریافتند که این حلقه مفقوده آموزش است

کنیم. زمان این برنامه، هفته اول اسفندماه است و ما هم هر سال برنامه‌هایی با همکاری وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و نهادهای آموزشی و پژوهشی اجرا می‌کنیم. این برنامه از سال ۲۰۱۱ شروع شده است و هر سال، این هفته را با یک موضوع برگزار می‌کند؛ مثلاً یک سال، موضوع آن زنان و موبایل لرنینگ است. یک سال، معلمان و موبایل لرنینگ و...

یکی از کارهایی که برای سند آموزش ۲۰۳۰ باید بکنیم، بومی‌سازی آن است. بر این اساس، تصمیم گرفتیم سند ملی آموزش ۲۰۳۰ را تدوین کنیم. الان ۳۰ کارگروه تشکیل شده است که رؤسای این کارگروه‌ها، اعضای کمیته‌های ما در کمیته ملی یونسکو هستند و هر کدام، مطابق با بندهای این سند، نقشه راه جمهوری اسلامی را تعیین می‌کنند. در سپتامبر امسال از سند ملی آموزش ۲۰۳۰ رونمایی خواهیم کرد.

■ اکنون دهه آموزش برای توسعه پایدار تمام شده است و در کشورهای مختلف، بهترین نمونه‌ها (Best practice) تدوین شده‌اند. در ایران چه کاری در این زمینه انجام شده است؟

□ در کمیسیون ملی یونسکو پنج دپارتمان داریم که یکی از آن‌ها آموزش است. هر دپارتمان شامل مجموعه‌ای از کمیته‌های تخصصی است. در بخش آموزش، یک کمیته ملی آموزش برای توسعه پایدار داریم که نیمی از اعضای آن حقوقی و نیمی حقیقی هستند. اعضای حقوقی آن، نمایندگان معاونت‌ها و وزارت‌خانه‌ها هستند و اعضای حقیقی آن، متخصصان برجسته آن حوزه در کشورند. آقای مهندس دیمه‌ور، مهندس زرافشان، دکتر عمادی، دکتر نوید و دو معاون وزیر از وزارت کار، اعضای حقوقی و دکتر مهرمحمدی به‌عنوان پداگوژیست و رئیس کرسی «معلمان به‌عنوان یادگیرندگان مادام‌العمر» یونسکو، اعضای حقیقی آن هستند. هدف این است که در عملیاتی‌سازی برنامه‌های آموزش یونسکو در ایران یک گفت‌وگو و وفاق ملی ایجاد شود.

در دهه آموزش برای توسعه پایدار، همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد، کنفرانس ملی ارزیابی پیشرفت در مؤلفه‌های مختلف آموزش برای توسعه پایدار در ایران را برگزار کردیم. ۵-۴ میزگرد تخصصی داشتیم و همه نهادها آمدند و

گزارش عملکردشان را در این حوزه دادند. همین‌طور کارگاه ملی پیشرفت‌های جمهوری اسلامی ایران در زمینه آموزش برای توسعه پایدار و رویکرد کشوری تا پایان ۲۰۱۳ برگزار شد.

علاوه بر این، ما در ایران ۱۷ مدرسه با عنوان مدارس پیوسته به یونسکو داریم. این‌ها شبکه‌ای از مدارس هستند که با هم مرتبط‌اند. معلمان و دانش‌آموزان در این شبکه در پروژه‌های مشترکی با هم گفت‌وگو می‌کنند و در ارتباط با اهداف جهانی یونسکو فعالیت دارند؛ اهدافی مثل توسعه پایدار، حفظ محیط زیست، ترویج گفت‌وگوی بین فرهنگی، ترویج صلح، و احترام بین فرهنگ‌ها.

سال گذشته، کارگاه توانمندسازی مدارس پیوسته یونسکو در ایران در خدمت اهداف توسعه پایدار را برای این مدارس برگزار کردیم. مدارس آمدند و گزارش فعالیت‌هایشان را ارائه کردند. گزارش‌ها روی سایت کمیسیون ملی یونسکو موجود است.

البته، در واقع ما به دلایل مختلف آن‌طور که باید، نتوانسته‌ایم مدارس پیوسته‌مان را سازماندهی کنیم.

■ از آنجا که بخش زیادی از مخاطبان مجله ما معلمان هستند، برایمان شرح دهید که چطور یک معلم - اگر معلم را عامل تغییر بدانیم - می‌تواند به عنوان یک عنصر فعال، کار کند و چه حمایت‌هایی را می‌تواند از شما دریافت کند؟

□ باید این نکته را یادآوری کنم که یونسکو با دولت‌ها کار می‌کند، نه با افراد؛ چرا که هدف یونسکو تغییر سیاست‌گذاری‌هاست ولی از آنجا که معلمان واقعاً برای ما مهم هستند، یک کرسی در دانشگاه فرهنگیان ایجاد کرده‌ایم با عنوان «معلمان به‌عنوان یادگیرندگان مادام‌العمر»، و قصد داریم طرح‌هایی برای ارتقای منزلت معلمان و توانمندسازی آن‌ها و... اجرا کنیم.

* پی‌نوشت‌ها:

1. Decade of Education For Sustainable Development

2. MOOCS; massive open online courses

دوره‌های فراگیر و آزاد که به‌صورت اینترنتی ارائه می‌شود و هر کس در هر جای دنیا می‌تواند بدون محدودیت در آن شرکت کند.